

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษาในปัจจุบันนอกจากการขยายโอกาสการศึกษาให้ทั่วถึงแล้ว การจัดการศึกษายังมุ่งเน้นคุณภาพด้วย ผู้ปกครอง สังคม และรัฐ ต้องการเห็นหลักฐาน อันเป็นผลมาจากการจัดการศึกษา นั่นคือ คุณภาพของผู้เรียนเป็นไปตามมาตรฐานของ หลักสูตร หน่วยงานที่รับผิดชอบตั้งแต่สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงาน ระดับชาติที่ได้รับมอบหมายจึงมีหน้าที่ในการตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนตามความคาดหวัง ของหลักสูตรตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 4 กำหนดไว้ว่า หน่วยงานต้นสังกัดมีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา ประเมินผล และติดตาม ตรวจสอบ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยกำหนดแนวทาง และบทบาทของสถานศึกษาไว้ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 26 ไว้ว่า “ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 15)

ในการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง (พุทธศักราช 2552-2561) กระทรวง ศึกษาธิการ กำหนดจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยการขับเคลื่อน 3 ประการ คือ การขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล กล่าวได้ว่าการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนนับว่าเป็นกลไกสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อน คุณภาพผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554, หน้า 1-2) ดังนั้น ครูจำเป็นต้องมีความสามารถในการวัดและประเมินผลตามหลักการและเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ประสบผลสำเร็จนั้นผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุ

ตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 28) แต่จากการดำเนินงานและผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่ามีประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการวัดและประเมินผล คือ ธรรมชาติความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน ยังยึดติดกับวิธีการประเมินแบบเดิม คือ การแยกระบบการประเมินออกจากการเรียนการสอน ไม่นิยมใช้วิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เพราะยังเห็นว่ายุ่งยากและใช้เวลามากกว่าการสอบ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการขาดการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการประเมินผลแนวใหม่ ขาดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เพราะยังไม่รับรู้บทบาทของตนเอง เช่น ผู้ปกครองและนักเรียน ผู้บริหารการศึกษา ครู นักเรียน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ได้ใช้ ผลจากการประเมินให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหรือพัฒนานักเรียน และปรับปรุงตนเอง และขาดการติดตามนิเทศการวัดและประเมินผล (อังคณา ตุงคะสมิต, 2550, หน้า 5) ปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียน มีสาเหตุมาจาก 2 ประการ คือ ปัญหาด้านครูผู้สอน และปัญหาด้านเครื่องมือวัดผล ครูผู้สอนยังขาดความรู้เรื่องเทคนิควิธีการในการสร้างและใช้เครื่องมือไม่เข้าใจธรรมชาติวิชาแต่ละวิชาว่าจะทำการประเมินผลได้อย่างไร ขาดการวางแผน ไม่เห็นความสำคัญของการวัดและประเมิน การแปลผลคลาดเคลื่อน ยังใช้ผลการประเมินไม่คุ้มค่าไม่นำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียน สำหรับปัญหาด้านเครื่องมือ พบว่าเครื่องมือที่สร้างขึ้นไม่สามารถวัดได้ครอบคลุมหรือตรงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และเครื่องมือยังขาดคุณภาพ (วาโร พึงสวัสดิ์, 2542, หน้า 174-177)

ดังนั้นจึงจำเป็นที่หน่วยงานทางการศึกษา โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และสามารถวัดประเมินผล การเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการประเมินผลที่สอดคล้องกับการเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้มีความสำคัญกับการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน เพราะภารกิจที่สำคัญของครูคือทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้เสนอแนวทางในการวัดและประเมินผล การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนว่า ควรประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) และการประเมินตนเองเพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning) เป็นการประเมิน

ที่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนจะใช้ควบคู่กันไปในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 15-17) ซึ่งแนวคิดการประเมินที่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว คือ การประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีแนวคิดการประเมินที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนตามความสามารถและความแตกต่างของบุคคล เป็นการประเมินที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักการของการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ เป็นการประเมินระดับชั้นเรียน ที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ต้องการให้นักเรียนนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง โดยครูต้องมีจุดมุ่งหมายในการประเมินที่ชัดเจน มีการสื่อสารกับนักเรียนและผู้ปกครองให้เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายและชี้ให้เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ครูควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อตกลงของการประเมินเพื่อเป็นการปรับมโนทัศน์ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนักเรียนหรือสิ่งที่จะเกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนได้ เช่น ข้อตกลงเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ข้อตกลงเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ข้อตกลงเกี่ยวกับความรู้ ข้อตกลงเกี่ยวกับการเรียนการสอน และข้อตกลงเกี่ยวกับการประเมินการเรียนรู้ (บุญเชิด ภิญโญนัตพงษ์, 2544, หน้า 24-30 และชวลิต ชูกำแหง, 2552, หน้า 32-35)

การฝึกอบรมครูเป็นภารกิจจำเป็นของหน่วยงานทางการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีทิศทางที่ชัดเจน เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู และการพัฒนาระบบงานใหม่ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยี สร้างเสริมจิตสำนึก และมโนธรรมของครู ในด้านความรับผิดชอบ ทั้งนี้เนื่องจากการฝึกอบรมเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Ability) และเจตคติ (Attitude) ของบุคลากร ซึ่งจะช่วยปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (ชูชัย สมितिไกร, 2548, หน้า 5) ซึ่งรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรมีหลายวิธี เช่น การฝึกอบรมในชั้นเรียนปกติ โดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้ความรู้ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการฝึกทักษะ การศึกษาดูงานในสถานที่จริง การฝึกอบรมทางไกล โดยใช้สื่อ อุปกรณ์ เอกสาร ตำรา ที่ผู้เข้าฝึกอบรมสามารถศึกษาได้เอง การฝึกอบรมแต่ละวิธีต่างมีจุดเด่น จุดด้อยแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและบริบทของแต่ละหน่วยงานที่ต้องการพัฒนาบุคลากรของตน รวมทั้งปัจจัยต่างๆ เช่น เวลา สถานที่ งบประมาณ สื่ออุปกรณ์ ความสามารถของวิทยากร

รูปแบบการฝึกอบรมแบบผสมผสานเป็นรูปแบบฝึกอบรมแบบหนึ่งที่น่าสนใจ
พัฒนาบุคลากรในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ 1) ฝึกอบรมโดยใช้การฝึกอบรมสอง
ลักษณะ คือ การฝึกอบรมร่วมกันในห้องประชุม และการให้ผู้เข้าอบรมเรียนรู้ด้วยตนเอง
ในรูปแบบออนไลน์ 2) รูปแบบการฝึกอบรมเน้นการพัฒนาความรู้ควบคู่กับการพัฒนา
เจตคติและทักษะการฝึกปฏิบัติ 3) กำหนดให้มีการสื่อสารระหว่างผู้เข้าอบรมด้วยกัน
และสื่อสารระหว่างผู้เข้าอบรมกับวิทยากร ด้วยการสื่อสารโดยตรงและการสื่อสาร
แบบออนไลน์ เช่น ห้องสนทนา (Chat Room) และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail)
4) มีการประเมินความก้าวหน้าของผู้เข้าอบรมเป็นระยะ 5) มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูล
และมีหลักฐานชิ้นงานจากการค้นคว้า เช่น การอภิปราย การสร้างชิ้นงาน เช่น รายงาน
บทความ หรือสร้างแบบประเมินลักษณะต่างๆ (สายชล จินใจ, 2550, หน้า 43-45; นฤมล
รอดเนียม, 2554, หน้า 14-16 และ Barbara, 2007, p. 2) ข้อดีของการอบรมแบบ
ผสมผสาน คือ แบ่งเวลาเรียนได้อย่างอิสระ สามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ที่มีเครือข่าย
อินเทอร์เน็ต ผู้เข้าอบรมสามารถทบทวนความรู้เดิมหรือสืบค้นความรู้ใหม่ได้ตลอดเวลา
ในด้านการปฏิสัมพันธ์กับวิทยากร ก็สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งมีการนำรูปแบบ
การฝึกอบรมแบบผสมผสานไปใช้ฝึกอบรมในองค์กรต่างๆ เช่น ประสิทธิ์ ประมงอุดมรัตน์
(2553, บทความย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยวิธีผสมผสานในการจัด
ฝึกอบรมนักเรียนอาชีวศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ธนาส อยู่ใจเย็น และฐานิย์ ธรรมเมธา (2554, หน้า 166) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบ
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดการเรียนรู้เป็นทีมเพื่อพัฒนานวัตกรรม
ด้านการตลาดและพฤติกรรมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สำหรับพนักงานบริษัทประกันชีวิต
วทันย ขลิบเงิน และมาเรียม นิลพันธุ์ (2558, หน้า 163) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบจำลอง
การดูแลให้คำปรึกษาผสมผสานเทคโนโลยีสื่อสังคมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครู
สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งผลจากการใช้การฝึกอบรมแบบผสมผสาน
ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ หรือพฤติกรรมที่คาดหวัง เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี
และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการฝึกอบรม

จากหลักการ แนวคิด และปัญหาที่กล่าวมา แม้จะมีการอบรมให้ความรู้
ด้านการวัดและประเมินผลแก่ครู แต่นับว่ายังไม่ประสบผลเท่าที่ควร เพราะเป็นการให้
ความรู้เท่านั้น ประเด็นปัญหาอาจจะอยู่ที่ครูไม่นำไปปฏิบัติ หรือขาดความเข้าใจในการนำ
หลักการสู่การปฏิบัติ ขาดการนิเทศติดตามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง หรืออาจจะเป็นเพราะ

รูปแบบการอบรมที่จัดขึ้นไม่สามารถทำให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ไม่ได้พัฒนาทักษะ เจตคติ หรือแรงจูงใจให้ครูมุ่งมั่นพัฒนางาน ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ ครูมีภาระงานสอนมาก ไม่สามารถไปฝึกอบรมระยะเวลานานได้ สิ่งที่เป็นปัญหาในการจัดฝึกอบรมครูในปัจจุบัน คือ ทำให้ครูต้องออกจากโรงเรียน ไม่ได้สอนนักเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก มีครูเพียง 3-5 คน หากมีใครคนหนึ่งต้องเข้าฝึกอบรมก็ทำให้นักเรียนส่วนหนึ่งไม่ได้เรียน ผู้วิจัยในฐานะศึกษานิเทศก์ กลุ่มงานวัดและประเมินการศึกษา มีบทบาทหน้าที่ในการนิเทศ ติดตาม และพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการเรียน จึงพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา มีองค์ประกอบอะไรบ้าง และมีลักษณะอย่างไร
2. การนำหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาไปใช้เกิดผลอย่างไร ในประเด็นต่อไปนี้
 - 2.1 ครูมีสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพิ่มขึ้นหรือไม่
 - 2.2 ครูมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมในระดับใด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา

2. ศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 สมรรถนะของครูด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 ความพึงพอใจของครูต่อหลักสูตรฝึกอบรม

สมมติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. สมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้เข้าอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา หลังเข้ารับการอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรม

2. ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในระดับมาก

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะได้หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานทางการศึกษา สามารถนำหลักสูตรฝึกอบรมจากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ฝึกอบรมครูเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ครูผู้สอนสามารถวัดและประเมินผล การเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานทางการศึกษา สามารถใช้หลักสูตรฝึกอบรมจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อใช้ในการพัฒนาการอบรมในเรื่องอื่นๆ ได้

ขอบเขตของการวิจัย

การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ครี้งนี้มีขอบเขตดังนี้

1. เนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรม ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน และการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน การประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินด้วยการสื่อสารส่วนบุคคล การประเมินจากการปฏิบัติ การประเมินสภาพจริงและการประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน การประเมินด้วยแบบทดสอบ การหาคุณภาพเครื่องมือวัดและประเมินผล การเรียน การออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียน

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล แบ่งตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

2.1 ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับสมรรถนะ

ด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติงานด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาหรือการวิจัยและพัฒนาการศึกษา มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาเอก จำนวน 5 คน

2.2 ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้

2.2.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2558 จำนวน 123,106 คน ประกอบด้วย ครูผู้สอน จำนวน 109,628 คน ผู้บริหาร จำนวน 12,399 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 1,079 คน

2.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2558 จาก 4 จังหวัด ได้แก่ สกลนคร เลย ยโสธร และสุรินทร์ จำนวน 392 คน ประกอบด้วย ครูผู้สอน จำนวน 340 คน ผู้บริหาร จำนวน 40 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 12 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling)

2.3 ขั้นตอนที่ 3 สร้างหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ผู้ให้ข้อมูลมีดังนี้

2.3.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติงานด้านการวัดและประเมินผล การศึกษา หรือการวิจัยและพัฒนาการศึกษา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 5 คน

2.3.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเว็บไซต์เพื่อการฝึกอบรม หรือการเรียนการสอน มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก จำนวน 5 คน

2.3.3 ครูผู้สอนกลุ่มนำร่องทดลองใช้หลักสูตรเพื่อตรวจสอบ ความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตร และทดลองใช้ระบบการอบรมแบบออนไลน์ จำนวน 5 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจากครูที่เป็นสมาชิกชมรมวิจัยและประเมินผล การศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

2.4 ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมตามแนวคิด การเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

2.4.1 ประชากร ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 2,037 คน

2.4.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยใช้ศูนย์อำนวยการเครือข่ายเป็นหน่วยการสุ่ม จากนั้นโรงเรียน ส่งผู้เข้าอบรม โรงเรียนละ 1-2 คน ตามขนาดของโรงเรียน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา แบ่งตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

3.1 ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะด้านการประเมิน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวแปรที่ต้องการศึกษา ได้แก่ สมรรถนะเกี่ยวกับการประเมินที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ และตัวบ่งชี้

3.2 ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะ ด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวแปรที่ต้องการศึกษา มีดังนี้

3.2.1 สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา

3.2.2 ความคาดหวังในการพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมิน
ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา

3.2.3 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมิน
ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา

3.3 ขั้นตอนที่ 3 สร้างหลักสูตรการฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้
แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ตัวแปรที่ต้องการศึกษา ได้แก่ ความเหมาะสม
ของหลักสูตรการฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ
ด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ

3.4 ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมตามแนวคิด
การเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ตัวแปรที่ต้องการศึกษา มีดังนี้

3.4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การใช้หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิด
การเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา

3.4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.4.2.1 สมรรถนะของครูด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.4.2.2 ความพึงพอใจของครูต่อหลักสูตรฝึกอบรม

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม ได้แก่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558
ใช้เวลาในการฝึกอบรมแบบเผชิญหน้า 24 ชั่วโมง และอบรมแบบออนไลน์ 84 ชั่วโมง
ทั้งนี้ไม่รวมเวลาการปฐมนิเทศ การทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเริ่มด้วยการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ และแนวคิดการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะ เกี่ยวกับการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลังจากนั้นทำการศึกษาความต้องการจำเป็น ศึกษาแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรอิงสมรรถนะ แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน และ ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Gagne เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม แล้วนำ หลักสูตรไปทดลองใช้และศึกษาผลการใช้หลักสูตร ในประเด็นเกี่ยวกับสมรรถนะ ด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม ของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งผู้วิจัยสรุปแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ

สมรรถนะเป็นความสามารถหรือคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่ให้บุคคล ปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ เจตคติ รวมถึงค่านิยม จริยธรรม บุคลิกภาพ ที่สอดคล้องกับลักษณะขององค์กรหรือหน่วยงาน การพัฒนาสมรรถนะควรให้ความสำคัญทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ไปพร้อมกัน (Spencer & Spencer, 1993, p. 9; ศิริรัตน์ พิริยธนาลัย และจุฑา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2553, หน้า 124)

2. แนวคิดการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เป็นแนวคิดการประเมินที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนตามความสามารถ และความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการประเมินจึงไม่ควรยึดมาตรฐานเดียวกันแต่ต้อง สอดคล้องกับแต่ละบุคคล เน้นการประเมินระดับชั้นเรียน มีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้มากที่สุดตามความสามารถที่แท้จริงของแต่ละบุคคล ใช้วิธีการประเมินหลากหลายสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ ของผู้เรียน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน สำคัญ ที่เกี่ยวกับการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ 1) หลักการประเมินที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ 2) ข้อตกลงเบื้องต้นของการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 3) วิธีการ ประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, 2544, หน้า 24-30; สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า ข-ง; สุวิมล ว่องวาณิช, 2546, หน้า 70-71;

เอมอร จังศิริพรปกรณ์, 2546, หน้า 150; ชวลิต ชูก่าแพง, 2552, หน้า 32-35 และ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า ฉ)

3. แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรอิงสมรรถนะ

เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาความสามารถของบุคคลให้ ซึ่งประกอบด้วย
ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนา
สมรรถนะ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเจตคติ ไปพร้อมการพัฒนาความรู้ และทักษะ
การประเมินสมรรถนะสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดของ Bloom เป็นกรอบการประเมิน
ซึ่งประเมิน 3 ด้าน คือ 1) ความรู้ 2) วัดเจตคติ และ 3) ผลสัมฤทธิ์ของงาน (ประกอบ
กุลเกลี้ยง, 2548, หน้า 11-13; สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2552, หน้า 3-4; สุกัญญา
รัศมีธรรมโชติ, 2548, หน้า 12 และศิริรัตน์ พิริยธนาลัย และจุฑา เทพหัสดิน ณ อยุธยา,
2553, หน้า 124)

4. แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

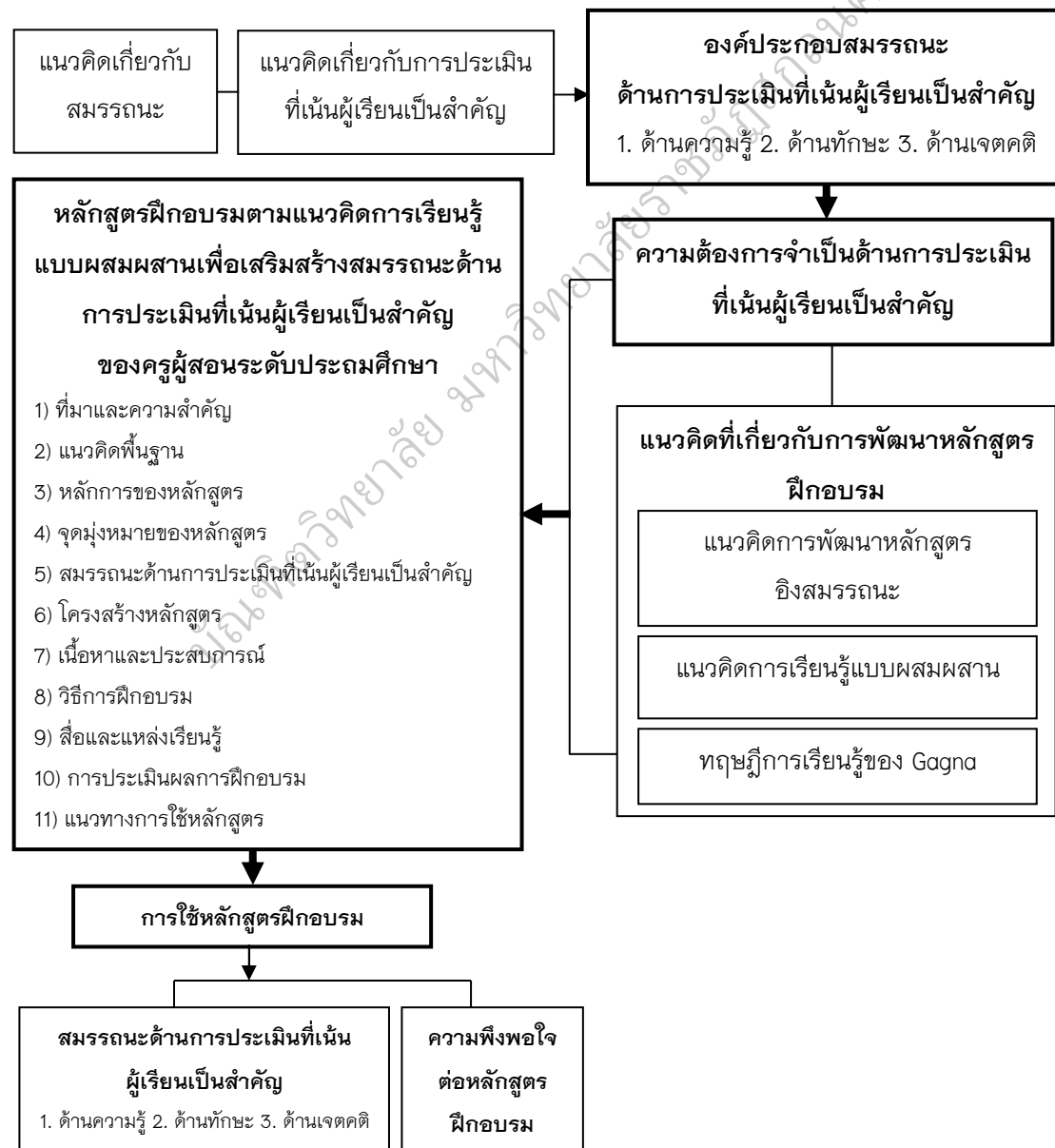
เป็นการผสมผสานการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมกับการใช้เทคโนโลยี
สมัยใหม่ คือ ใช้วิธีการสอนแบบเผชิญหน้า (Face to Face) ที่มีครูเป็นผู้สอน กับการเรียน
การสอนแบบออนไลน์ (Online Learning) ที่นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองในระบบออนไลน์
องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบผสมผสานมีสิ่งบ่งชี้ที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่
1) การจัดการเรียนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในเหตุการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้น
2) การจัดการเรียนแบบออนไลน์ที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามอิสระ 3) การมีส่วนร่วม
สื่อสารร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน หรือผู้เรียนกับผู้สอน ผ่านระบบสื่อออนไลน์
4) การวัดและประเมินผลความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียนทุกระยะ และ 5) การสร้าง
ชิ้นงานวัสดุอ้างอิงประกอบการศึกษาค้นคว้า (Bersin et al., 2004, pp. 3-4; Barbara,
2007, p. 2; มนต์ชัย เทียนทอง, 2549, หน้า 55-61; สายชล จินใจ, 2550, หน้า 43-45;
นฤมล รอดเนียม, 2554, หน้า 14-16; สุรศักดิ์ ปาแส, 2557, ออนไลน์ และอภิชาติ
อนุกุลเวช, 2557, ออนไลน์)

5. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Gagne

มีความเชื่อว่าความรู้มีหลายประเภท บางประเภทสามารถเข้าใจได้อย่าง
รวดเร็วไม่ต้องใช้ความคิดที่ลึกซึ้ง บางประเภทมีความซับซ้อนจำเป็นต้องใช้ความสามารถ
ในขั้นสูง Gagne ได้อธิบายเกี่ยวกับ ประเภทการเรียนรู้ซึ่งมีลำดับขั้นตอนจากง่ายไปหายาก

และสมรรถนะในการเรียนรู้ของมนุษย์ และได้นำแนวความคิดมาใช้ในการเรียนการสอน โดยยึดหลักการนำเสนอเนื้อหาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ หลักการสอน 9 ประการ ได้แก่ 1) เร่งเร้าความสนใจ (Gain Attention) 2) บอกรัตถุประสงค์ (Specify Objective) 3) ทบทวนความรู้เดิม (Activate Prior Knowledge) 4) นำเสนอเนื้อหาใหม่ (Present New Information) 5) ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ (Guide Learning) 6) กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน (Elicit Response) 7) ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide Feedback) 8) ทดสอบความรู้ใหม่ (Assess Performance) และ 9) สรุปและนำไปใช้ (Review and Transfer) (ทิตินา แชมมณี, 2550, หน้า 72–76)

กรอบแนวคิดของการวิจัยแสดงดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะ ไว้ดังนี้

1. การประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ ตีความ และบันทึกข้อมูลที่ได้จากการตรวจ วัด และประเมิน ผลงาน ภาระงาน ของนักเรียน ซึ่งดำเนินการระหว่างการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการประเมิน และ เครื่องมือ ที่หลากหลาย เพื่อนำผลที่ได้ไปสะท้อนผลการเรียนเกี่ยวกับจุดเด่น จุดที่ต้อง ปรับปรุงให้แก่ผู้เรียน ตัดสินผลการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย และตัดสินผลการเรียนรู้ในกลุ่ม สาระการเรียนรู้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตวิธีการประเมินตามแนวคิดการ ประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ประกอบด้วย

1.1 การประเมินโดยการสื่อสารส่วนบุคคล หมายถึง การเก็บรวบรวม ข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน วิธีการประเมิน ได้แก่ การถามตอบในชั้นเรียน การพบปะพูดคุยกับผู้เรียน การพูดคุยกับผู้อื่น การอภิปรายในชั้นเรียน การสอบปากเปล่า การอ่านบันทึกเหตุการณ์ของผู้เรียน และการตรวจแบบฝึกหัดและการบ้าน

1.2 การประเมินจากการปฏิบัติ หมายถึง การประเมินที่ครูมอบหมาย งานหรือกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้ความรู้และทักษะของตนที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถ ทำงานหรือกิจกรรมได้สำเร็จ เครื่องมือที่ใช้ประเมิน ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินค่า การประเมินจากสภาพจริง และการประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน

1.3 การประเมินการประเมินจากแบบทดสอบ หมายถึง การตรวจสอบ หรือรวบรวมข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนว่ามีมากน้อยเพียงใด เครื่องมือ ที่ใช้ ได้แก่ ข้อสอบอัตนัย ข้อสอบตอบสั้นและเติมคำ ข้อสอบเลือกตอบ และข้อสอบถูกผิด

2. สมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง คุณลักษณะ เชิงพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมที่เป็นผลมาจากการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย สมรรถนะ 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ

2.1 ความรู้ หมายถึง ความเข้าใจในเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการวัดและ ประเมินผลการศึกษา หลักการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ข้อตกลงเบื้องต้นของการ ประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการและเครื่องมือประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ

การวางแผนวัดและประเมินผลการเรียนรู้ วัดจากแบบทดสอบสมรรถนะด้านความรู้เกี่ยวกับการประเมินที่เน้นเกี่ยวผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.2 ทักษะ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ที่ไปปฏิบัติงานวัดและประเมินผลการเรียน ได้แก่ การเลือกวิธีการประเมินที่เหมาะสมกับวิธีการเรียนการสอน การสร้างเครื่องมือประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การให้คะแนน การตีความผลการประเมินและการสะท้อนผล การนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน วัดจากแบบประเมินสมรรถนะด้านทักษะการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.3 เจตคติ หมายถึง ความคิดเห็น หรือความรู้สึที่มีต่อแนวคิด หลักการ และวิธีการการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วัดจากแบบวัดเจตคติต่อการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. การเรียนรู้แบบผสมผสาน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการเรียนการสอน 2 แบบ คือ การเรียนรู้ในห้องเรียน และการให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองในระบบออนไลน์ ลักษณะการเรียนรู้เน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสื่อสารระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และผู้เรียนกับผู้สอน ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น ห้องสนทนา (Chat Room) มีการสร้างผลงาน ชิ้นงานที่เกิดจากการเรียนรู้ และมีการวัดและประเมินผล ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน

4. ความต้องการจำเป็น หมายถึง สภาพที่จะต้องได้รับการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติ ต่อการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา วัดได้จากความแตกต่างระหว่างระดับสภาพที่เป็นจริงกับความคาดหวัง โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี PNI แบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$)

5. หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการฝึกอบรมครูให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้วิธีการฝึกอบรม 2 รูปแบบ คือ การฝึกอบรมในห้องประชุม (Face to Face) และการให้ผู้เข้าอบรมเรียนรู้ด้วยตนเองในระบบออนไลน์ (Online Learning) ซึ่งมีองค์ประกอบของหลักสูตร 11 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ที่มาและความสำคัญ 2) แนวคิดพื้นฐาน 3) หลักการของหลักสูตร

4) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) สมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6) โครงสร้างหลักสูตร 7) เนื้อหาและประสบการณ์ 8) วิธีการฝึกอบรม 9) สื่อและแหล่ง
เรียนรู้ 10) การประเมินผลการฝึกอบรม และ 11) แนวทางการใช้หลักสูตร

5. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึก
ของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้าง
สมรรถนะด้านการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยป้อน
กระบวนการ และผลผลิต วัดจากแบบสอบถามความพึงพอใจ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์